

Orientatie op de geschiedenis van Indonesië.

Enige tijd geleden bezocht ik Java, het land van mijn eerste jeugdjaren. Ik kom daar betrekkelijk zelden en was er in weken niet geweest. Na met ijzeren volharding een tiental dagen in het onleefbare Jakarta te hebben doorgebracht, besloot ik te vluchten naar het wat hoger gelegen, en dus koelere Bogor, slechts 50 km. ten zuiden van Jakarta.

In koloniale dagen heette deze stad "Buitenzorg", en naast de wereldberoemde Plantentuin, waarbij vergeleken onze eigen Hortus Botanicus de lachlust opwekt, ligt nog steeds het wit-blinkende sprookjespaleis der vroegere landvoogden, thans een "Istana Presiden", het presidentiele paleis, door rode baretten bewaakt. Veel meer verschoolen echter liggen in een buitenwijk van de stad de getuigen van ouder tijd. Daar, op de plaats genaamd Batu Tulis, bevinden zich in een houten optrek een paar stenen, een bedekt met de afbeeldingen van voeten en de ander met een inscriptie, die als volgt luidt: "Deze voetafdrukken zijn van de machtige heerser, de hoogverheven Purnavarman, koning van Taruma, wiens voetstappen aan die van Vishnu gelijk zijn". Deze inscripties dateren uit het begin van de vijfde eeuw en vormen het enige overblijfsel uit de tijd der eerste Javaanse koninkrijken. In feite weten wij over de oudste geschiedenis van Indonesie weinig meer dan Plinius en Ptolemaeus van Alexandrië, die als eersten in ons werelddeel over Z.O. Azie schreven. Wel schijnen al in de eerste eeuw handelsbetrekkingen te hebben bestaan tussen "Yavadvipa" en India.

Indonesie is door zijn ligging gespaard gebleven voor grote veroveringen, maar wel rolden verschillende cultuurgolven over de eilanden, eerst het Boeddhisme in de 6e en 7e eeuw, vervolgens Hindoeïsme in de 9e, en daarna, ten tijde van de ME in Europa, de Islam. Ondanks deze verschillende invloeden ontwikkelde zich vooral op Java onweerhoudbaar een eigen geest, een eigen karakter met als centraal punt de mystieke macht van oude rijken, sommige al vergaan, zoals Madjapahit en Mataram, andere nog levend, als het sultanaat Jogjakarta, weer andere terend op het verleden, als het hof van de Soenan in Solo.

De oudste berichten omtrent Indonesie zijn van Chinese herkomst. Veel Chinese boeddhisten bezochten India, op welke reis Java of Sumatra een tussenstation was. Een van deze reizigers was I-tsing, die deze tocht ondernam tussen 671 en 692. In Sumatra bevonden zich toen 2 staten: Mo-lo-yeou oftewel Malayu aan de Batangrivier, en rond Palembang Che-li-fo-che oftewel Sriwijaja, waar zich volgens I-tsing 1000 boeddhistische monniken bevonden. Na 683 breidde Sriwijaja zijn macht uit over Straat Malakka en Straat Sunda. Onderwijl werden op Java de lakens uitgedeeld door het centraal gelegen Mataram, onder de Sailendra-dynastie. Deze macht bereikte zijn hoogtepunt tussen 780 en 820, tijdens welke periode ook die geweldige stenen expressie van het Boeddhisme, de Borobudur verrees. De titel Sailendra (Koning der Bergen) werd eerst gedragen door de vorsten van Java, later door die van Sumatra. Waar komt deze titel vandaan? Ongeveer tentijde van I-tsing, rond 670, liet de Javaanse Hindoevorst Sanjaya zijn zoon Visnu huwen met een prinses van Fu-nan in Cambodja, waar de titel "Koning der Bergen" inheems was. Fu-nan stond onder hindoe-invloed en het Boeddhisme kwam op de tweede plaats. Door dit huwelijk ontstonden later verscheidene oorlogen, doordat de Javanen aanspraak maakten op delen van Cambodja, als we de Chinese kronieken mogen geloven. Genoemde Visnu had twee zonen, die beide koning werden. De oudste werd Maharaja of Grote Koning, de jongste overschaduwde hem echter al spoedig volkomen, nadat hij de titel Sailendra had aangenomen. De Sailendra liet zijn zoon, zekere Samaragravira, huwen met de kroonprinses van Sriwijaja, zodat beide rijken verenigd werden. De eenheid duurde echter slechts kort. Toen omstreeks 812 de zoon van de Sailendra overleed,

MARC WESTERMANN

werd een kleinzoon Sailendra van Sriwijaja, terwijl een kleindochter huwde met een lid der Maharaja-tak der familie. Deze kreeg nu de alleenheerschappij in Centraal-Java, waarmee de boeddhistische periode vrij abrupt ten einde kwam. De jongste zoon van de eerder genoemde Visnu was nl. na de Sailendra-titel genomen te hebben, tot het Boeddhisme overgegaan en liet in zijn tijd de Borobudur bouwen.

Na het jaar 1000 verschuift het centrum van Java naar het oosten naar Kediri, aan de oevers van de rivier de Brantas. De vorst Dharmavamsa voert een aanvankelijk succesvolle oorlog tegen Sriwijaja. maar uiteindelijk nemen de Sumatranen zijn kraton (kraton= vorstenverblijf, paleis) in en de koning sneuvelt (1006).

Zijn schoonzoon Airlangga volgt hem op, en deze wordt uiteindelijk in 1030 door Sriwijaja erkend, hetgeen alweer met een huwelijk werd bezegeld. Airlangga, actief op politiek, economisch en militair terrein, overlijdt in 1049, waarop de positie van Kediri gestaag verzwakt, totdat hij in 1222 gereduceerd wordt

tot een vazalvorst van Singosari. Hierover zijn wij, dankzij de Javaanse kroniek Pararaton oftewel het Boek der Koningen, redelijk goed ingelicht. Een andere bron is de Nagarakertagama, geschreven door Prapanca, rond 1365 hofdichter van koning Rajasanagara van Madjapahit. De voornaamste vorst van Sinasari was de laatste, Kertanagara, die regeerde in periode 1268-1292. Deze raakte in conflict met Kublai Khan, omdat hij deze niet als zijn heer wilde erkennen. De Khan, daarover ontstemd, zond een strafexpeditie; maar nog voor deze arriveerde werd de kraton aangevallen door de rebellerende vazalvorst van Kediri. Kertanagara werd gedood, terwijl hij bezig was met een magisch-godsdiensige rite. Overigens wijkt de Pararaton hierin af: de kroniek meldt ietwat venijnig, dat hij zou zijn verrast tijdens een dronkemans orgie.

Slechts de prins Viaja wist te ontkomen. Zocht hij aanvankelijk een toevlucht op Madura, later onderwierp

hij zich aan Kediri, dat daarmee echter een paard van Troje binnenhaalde.

Viaja kreeg aan de benedenloop van de Brantas, ter hoogte van Modjokerto, een stuk land toegewezen, waar hij zich vestigde. Volgens de overlevering noemde hij deze plaats, naar aanleiding van de kwaliteit van het ooft, Madjapahit oftewel "Bitter Fruit".

Toen in 1293 eindelijk de Chinezen voor de kust verschenen, die natuurlijk van toeten noch blazen wisten, richtte Viaja deze listig tegen Kediri, dat vernietigd werd. Toen begon Viaja een guerilla tegen de Chinezen, die hij wist te verdrijven. Hiermee begon de opgang van het rijk Madjapahit, dat met zijn leger en vloot de ganse archipel wist te overheersen gedurende bijna 200

jaar. Het verval na 1500 zag reeds de eerste schepen der Portugezen opdoemen.

vervolg: Enkele figuren van Madjapahit. De formatie der "Vorstenlanden" in de 16e en 17e eeuw.

litteratuur : Nusantara, History of Indonesia, door B.H.M.Vlekke, Brussel 1961.

A history of south-east Asia door D.G.E.hall, Londen 1958.

Hindoe-javaanse geschiedenis door N.J.Krom, Den Haag 1926.

Java, geografisch, etnologisch, historisch door P.J.Veth. 3 dln. Haarlem 1874-1882

(advertentie)

Nieuwe uitgaven

De regio Groningen

de geografisch-economische geschiedenis van een regionale centrumstad en haar ommeland.

Prof.dr.H.J.Keuning

VIII + 138 pag., ing., geïll., introductieprijs f 18,50. ISBN 9001468403
per januari 1975 zal de prijs worden vastgesteld op f 22,50

Doel van de auteur is het geven van een geografisch-economische geschiedenis van de stad Groningen. Tot ongeveer 1300 neemt deze stad een afzonderlijke en op zichzelf betrokken positie in. Daarna streeft zij - in feite tot op de dag van vandaag - naar een centrumfunctie voor haar wijde omgeving of 'omeland'. Deze ontwikkeling wordt aan de ene kant gestimuleerd door de behoeften van deze omgeving, anderzijds door eigen initiatieven. Het gevolg is dat het ommeland zich in de loop der geschiedenis voortdurend wijzigt, zowel in zijn ruimtelijke uitgebreidheid als in zijn economische betekenis. Aan de beschrijving van elke fase in de geleidelijke groei van de stad Groningen gaat een beknopte beschrijving van de veranderingen in het ommeland vooraf.

dijkrechten en zijlvesten in de provincie Groningen

B.W.Siemens

104 pag., ing., plus kaarten f 19,50 ISBN 9001788268

5

Deze studie bevat, behalve de algemene aspecten van de strijd rondom de waterbeheersing, tevens een overzicht van de in de provincie Groningen bestaan hebbende dijkrechten en zijlvesten met hun korte geschiedenis. Als uitgangspunt is de tijd omstreeks 1200 genomen omdat toen de 'zeeborg', d.i. de eerste zeedijk, werd gelegd.

Ook verkrijgbaar via de boekhandel.

H. D. Tjeenk Willink bv

Groningen